



**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/1163-

9. juni 2023

**Spm. nr. 2416 til skriftlig besvarelse fra stortingsrepresentant
Per Martin Sandtrøen**

Representanten Per Martin Sandtrøen stilte følgende spørsmål:

«Kan statsråden legge frem en oversikt over estimert tetting eller økning av inntektsgap mellom jordbruket og andre yrkesgrupper, mål i kroner, som følge av forhandlingsresultatet i hvert jordbruksoppgjør siden forhandlingsinstituttet for jordbruket ble etablert, eventuelt så langt tilbake i tid som det er tilgjengelige data?»

Svar:

Det er krevende – og en omfattende – oppgave å gi en presis oversikt over en veldig lang periode fordi:

- forhandlingsmåten har vært endret (fra inntektsutvikling målt på Totalkalkylen til inntektsnivå målt på modellbruk, og tilbake til utvikling målt på Totalkalkylen. Videre fra forhandlinger for inneværende år til forhandlinger for kommende år og enkelte år for begge deler, jf. bl.a. 2022)
- innholdet i jordbruksavtalens ramme er endret (avvikling av målpriser for kjøtt og egg som gjør at avtalerammen blir mindre med den samme tilrettelegging for inntektsvekst)
- grunnlagsmaterialet det har vært forhandlet på grunnlag av er endret, fra modellbruk med effektivitetsnormer til Totalkalkylen (hvor tallseriene av ulike årsaker tidvis revideres, pga. nytt datagrunnlag, endring av kapitalberegningene, fjerning av pelsdyrholdet osv.)
- enkelte år er det også gitt engangsbevilgninger som både kan ha vært, og delvis ikke vært direkte inntektsgivende tiltak på kort sikt.

Når det er sagt, viser gjennomgangen i det følgende at det aldri før er vært lagt til rette for større vekst i jordbrukets inntektsmuligheter enn i årets jordbruksavtale. Det inkluderer de ekstraordinære oppgjørene på slutten av 1970-tallet etter Stortingets opptrappingsvedtak i 1975.

Hva som betraktes som «nivåheving» eller «tetting av gap» har også hatt ulike tolkninger over tid. I perioden 1978-1992, ble resultatoppnåelsen målt som sammenligning av nivå på modellbrukssystemet for «yrkesmessig drevne bruk», med innarbeidede effektivitetsnormeringer, korreksjon for overproduksjon og tillegg av levekårsfordeler. Tallene for jordbruk ble sammenlignet med industriarbeiderlønn. Fra 1993 gikk en tilbake til å måle relativ utvikling, dvs. prosentvis utvikling i Totalkalkylen for jordbruket sammenlignet med gjennomsnittlig lønnsutvikling for alle lønnsmottakere. Alle tillegg ut over lik prosentvis vekst ble benevnt «nivåheving», fordi større prosentvis vekst gir større vekst i kjøpekraft.

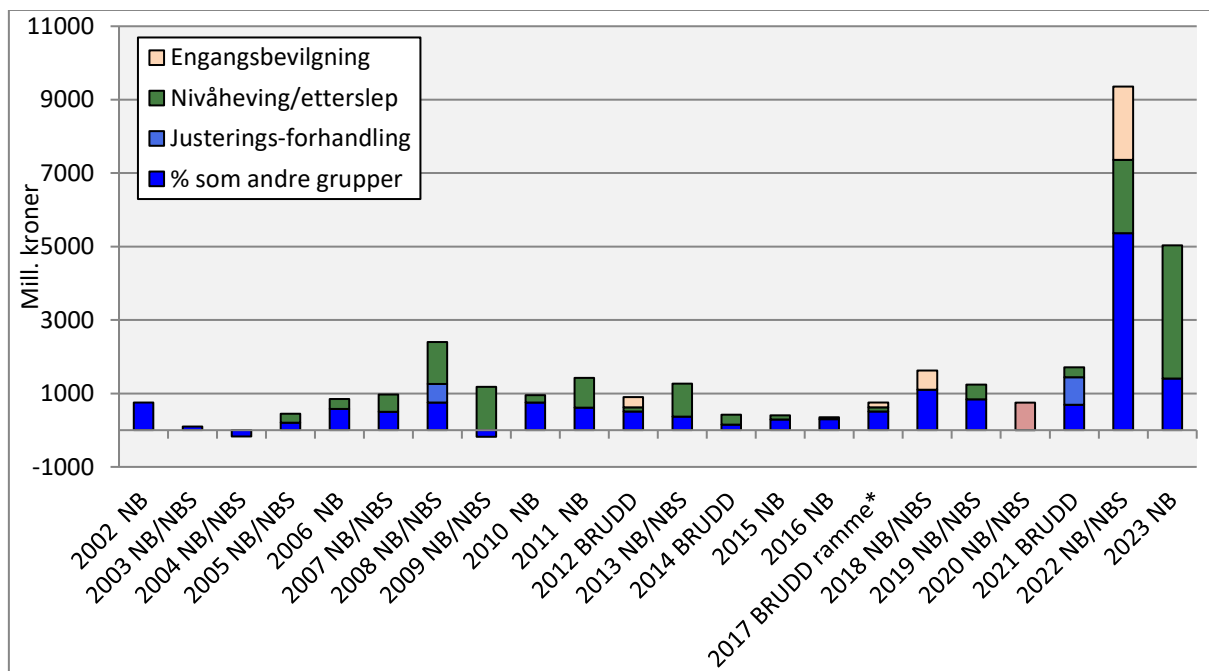
I perioden 1993 til og med 2004 var hovedregelen at jordbruksoppgjørene endte med lik prosentvis vekst som prognosen for vekst i gjennomsnittlig årslønn.

Figur 1 viser rammer og tilrettelegging for inntektsvekst de siste 22 årene i nominelle kroner. I denne perioden har det vært forhandlet om budsjett for kommende år og endring i målpriser fra 1. juli inneværende år. Blå søyler viser hvilken ramme som var nødvendig for å legge til rette for lik prosentvis vekst i jordbrukets inntektsmuligheter som gjennomsnittlig årslønn. De blå søylene varierer i stor grad med kostnadsutviklingen og illustrerer at størrelsen på en avtales økonomiske ramme isolert sett i svært liten grad forteller noe om tilrettelegging for inntektsvekst. Den grønne delen av søylene viser tilrettelegging for nivåheving ut over lik prosentvis vekst. Oransje deler er ulike ekstraordinære bevilgninger/engangsbevilgninger. Det er ikke mulig i dette formatet å gi en helt presis gjengivelse uten å gå nærmere inn i spesielle forhold enkelte år.

Fra 2002 til 2004 var resultatet lik prosentvis vekst i jordbrukets inntektsmuligheter som gjennomsnittlig årslønn. I 2004 var det mulig med minusramme fordi kostnadene i næringa ble redusert. I 2005 ble det gitt et tillegg ut over lik prosentvis vekst. I alle år etter det har det vært gitt tillegg ut over lik prosentvis vekst (i koronaåret 2020 var forhandlingene forenklet og uten ordinært grunnlagsmateriale). I den rødgrønne perioden (2006-2013) var resultatet et tillegg ut over lik prosentvis vekst som la til rette for kronemessig lik vekst som lønnsmottakerne. Under regjeringen Solberg (2014-2021) ble det også gitt tillegg ut over lik prosentvis vekst, men rammene var lavere bl.a. fordi lønnsveksten var lavere.

Det er også et moment at hva inntektsendringen i ettertid ble registrert å bli, avhenger av treffsikkerheten i prognosene i forhandlingene, kostnadsutvikling, inntektsutvikling, markedsbalanse, og hvilken konsekvens det ble gitt i det påfølgende oppgjøret. Figuren viser derfor hva det ble søkt å legge til rette for i forhandlingene, med det kunnskapsgrunnlaget en hadde på forhandlingstidspunktet.

Årene 2022 og 2023 skiller seg markant fra alle tidligere år ved at det i sum legges til rette for en inntektsvekst som er 100.000 kroner høyere enn lønsmottagerne målt i kroner. Søylen er beregnet som for årene før, for sammenlignbarhetens skyld. I 2022 ble det forhandlet for 2 år, og 10,9 milliarder kroner var sum av økte inntektsmuligheter over 2 år og ikke et tradisjonelt rammebegrep. I figuren er det toårige oppgjøret i 2022 lagt inn på 2022.



Figur 1. Økonomisk ramme for jordbruksoppgjørene 2002-2023, og tilrettelegging for inntektsvekst. Blå søyler angir ramme for anslått lik prosentvis vekst på forhandlingstidspunktet.

I tabell 1 nedenfor er det gjort en grov illustrasjon på opptrappingsperioden 1976-1982. Det er kun ment som en illustrasjon, fordi innholdet i jordbruksavtalens rammer var annerledes, det var høy pris- og kostnadsvekst, og det ble forhandlet for et antall effektive årsverk som var langt lavere enn oppgitte årsverk i SSBs arbeidskraftundersøkelser. Antall effektive/normerte årsverk var i 1976 fastsatt til 91.000 mot 142.700 registrert. I 2023 er det oppgitt 40.100 årsverk. På grunn av sterk produktivitsvekst kan det, etter kostnads-kompensasjon, derfor legges til rette for en klart større økning i inntektsmulighetene per årsverk med lavere økonomisk ramme.

Tabell 1 viser rammene for jordbruksoppgjørene i 2022-kroner, antall registrerte årsverk og hvilken inntektsvekst dagens totalkalkyle viser for opptrappingsperioden. Til sammenligning vises veksten i gjennomsnittlig årslønn iflg. nasjonalregnskapet.

Tabell 1. Inntektsvekst per årsverk iflg. Totalkalkylen og årslønn iflg. nasjonalregnskapet i 2022-kroner, samt antall årsverk i jordbruket 1976-1982.

	Ramme	Årsverk	Endring i Tot.kalk	Endring i	Mervekst
	Mill. 2022-kr	jordbruk	kr/årsverk 2022-kr	årslønn 2022-kr	Jordbruk
1976	10 526	142 700	19 700	13 700	6 000
1977	6 435	141 200	30 400	4 000	26 400
1978	4 922	136 700	9 700	2 900	6 800
1979 ¹⁾	-	133 300	-33 500	-5 100	-28 400
1980	6 204	124 500	25 400	-3 500	28 900
1981	7 157	122 300	6 500	-5 000	11 500
1982	5 074	119 800	-9 000	300	-9 300

1) Inntektsstopp.

Med hilsen

Sandra Borch